

Recente ontwikkelingen in het betalings- en effectenverkeer

De totstandkoming van de Europese betaalruimte (SEPA) heeft niet alleen gevolgen voor banken, maar ook voor bedrijven en overheidsinstellingen. Uit een recente enquête blijkt dat vooral kleine ondernemingen zich hier nog niet bewust van zijn. Op dit moment is dat nog niet zo'n probleem, toch is het goed als ook bij deze kleine ondernemingen het bewustzijn groeit.

De schade door skimming voor banken bedroeg in 2009 EUR 36 miljoen.

Op de Nederlands-Antilliaanse eilanden Bonaire, Sint-Eustatius en Saba wordt vanaf 1 januari 2011 alleen nog maar met de dollar betaald. DNB heeft de voorbereidingen van deze omwisseling op zich genomen.

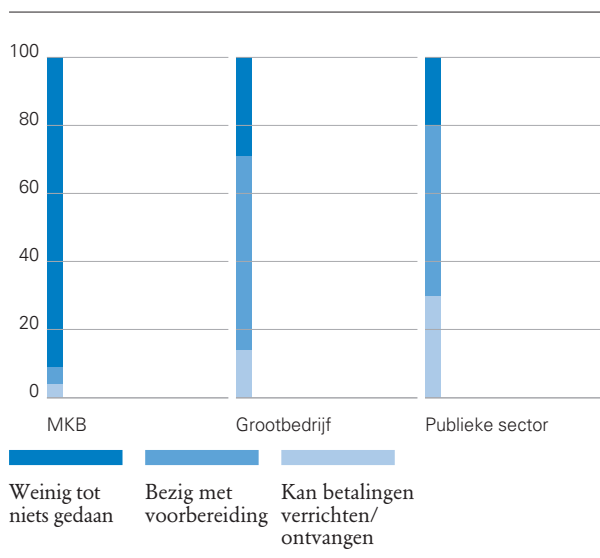
Retail betalingsverkeer

Bewustwording bij bedrijven en overheden van SEPA

In Nederland hebben de meeste midden- en kleinbedrijven (MKB), grootbedrijven en overheidsinstanties nog veel te doen voor de overgang naar Europese betaalproducten. Dit blijkt uit een in het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer (MOB) gehouden monitor onder grote overheidsinstellingen, grootbedrijven, het MKB en softwareleveranciers. De monitor wordt twee keer per jaar gehouden. Via deze monitor wordt de bewustwording gemeten van wat SEPA voor overheden en bedrijven betekent. Daarnaast geeft de monitor

Grafiek 1 Fase voorbereiding overgang Europese overschrijving

In procenten

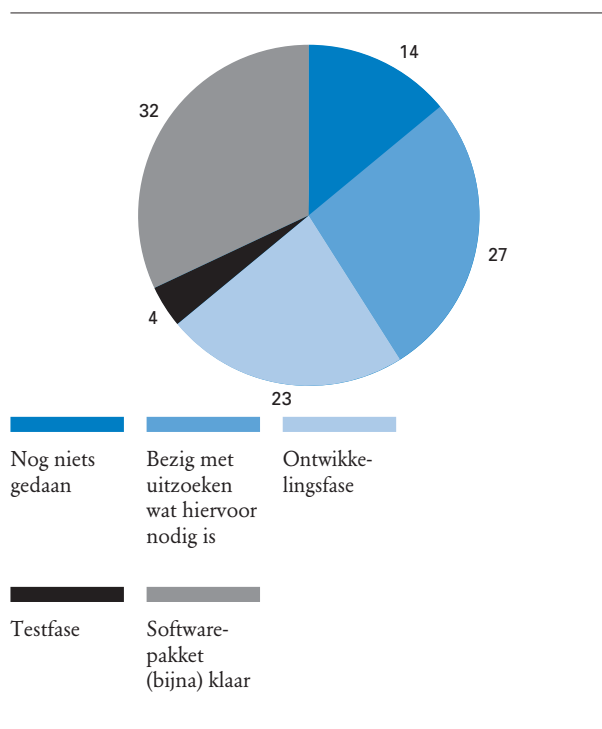

inzicht in de voorbereiding van bedrijven en overheden op en het feitelijke gebruik van Europese betaalmiddelen.

Het grootste gedeelte van de publieke sector en het grootbedrijf lijkt zich bewust te zijn van de gevolgen van SEPA voor de eigen organisatie. Bij het MKB is het kennisniveau over de gevolgen van SEPA voor de eigen organisatie voornamelijk vrij beperkt. Op dit moment is de Europese overschrijving al op de markt, die wordt gevolgd door de Europese incasso. Een groot gedeelte van de grootbedrijven en de publieke sector is bezig met de voorbereidingen op de Europese overschrijving. Bij het MKB zijn nog maar weinig bedrijven bezig met de voorbereidingen. Een klein gedeelte is al gebruiker van de Europese overschrijving (zie grafiek 1). In de vragenlijst zijn ook al vragen opgenomen over de Europese incasso en uit de antwoorden blijkt dat de meeste bedrijven graag in één keer over willen gaan op de twee nieuwe Europese betaalproducten. Hoe langer twee systemen naast elkaar moeten werken, hoe meer dat kost.

Grafiek 2 Hoe ver bent u met de ontwikkeling van software voor SEPA betaalproducten voor binnenlandse betalingen?

In procenten

De softwareleveranciers zijn belangrijk in de overgang naar Europese betaalproducten: zij ontwikkelen de software die bedrijven en overheidsinstellingen nodig hebben om over te gaan op SEPA. Het merendeel van de softwarebedrijven is bezig met de komst van Europese betaalmiddelen, zij het in verschillende stadia (zie grafiek 2). Hierbij zijn ze verder met de ontwikkeling van softwarepakketten voor de Europese overschrijving dan voor de Europese incasso.

Over het algemeen staan de publieke sector en het grootbedrijf positief tegenover de komst van SEPA (zie grafiek 3). Het MKB is vrij neutraal en ziet dit niet als een uitgesproken positieve of negatieve ontwikkeling. Als risico's worden onder andere gezien dat niet alle landen gelijk klaar zullen zijn, onduidelijkheid en mogelijke onveiligheid van de Europese incasso. De uitkomsten van de monitor worden gebruikt ter ondersteuning van de voorbereidingen van de zakelijke gebruikers op de komst van de Europese betaalmarkt.

Skimming bij geld- en betaalautomaten in Nederland

In 2009 bedroeg de schade voor banken door skimming van pinpassen EUR 36 miljoen; dat is zestien procent meer dan het schadebedrag in 2008 (EUR 31 miljoen), zo blijkt uit cijfers van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB). Deze schade komt voor rekening van de banken. Getroffen consumenten worden schadeloos gesteld. In 2009 is bij 32.000 betaalpassen schade ontstaan door skimming (op een totaal van 25 miljoen betaalpassen die in omloop zijn). Hoewel het aantal skimincidenten is gestegen, is door detectiemaatregelen de schade per geskimde kaart in 2009 afgenomen van EUR 1500 (in 2008) naar EUR 1100.

Bij skimming kopiëren criminelen de magneetstrip van een pinpas of creditcard en bemachtigen ze de pincode op het moment dat een rechtmatige transactie wordt verricht. Vervolgens maken ze een kopie van de kaart waarmee ze geld kunnen opnemen en betalen in

binnen- en buitenland. Voor deze vorm van betaalpasfraude misbruiken criminelen naast geldautomaten van banken en betaalautomaten in winkels ook onbemande betaalautomaten en mobiele betaalautomaten. Met de komst van Europese betaalpassen wordt de magneetstrip vervangen door de EMV chip. Pinnen met de EMV chip bemoeilijkt skimmingfraude omdat de chip veel moeilijker te kopiëren is. In Nederland zal uiterlijk eind 2011 alleen nog gepind kunnen worden met gebruik van de chiptechnologie.

Banken, OM en politie werken in 2010 intensief samen om de stijgende trend van skimming te doorbreken. Deze samenwerking bestaat onder andere uit het (internationaal) uitwisselen en analyseren van informatie, waardoor criminele netwerken eerder opgespoord en vervolgd kunnen worden.

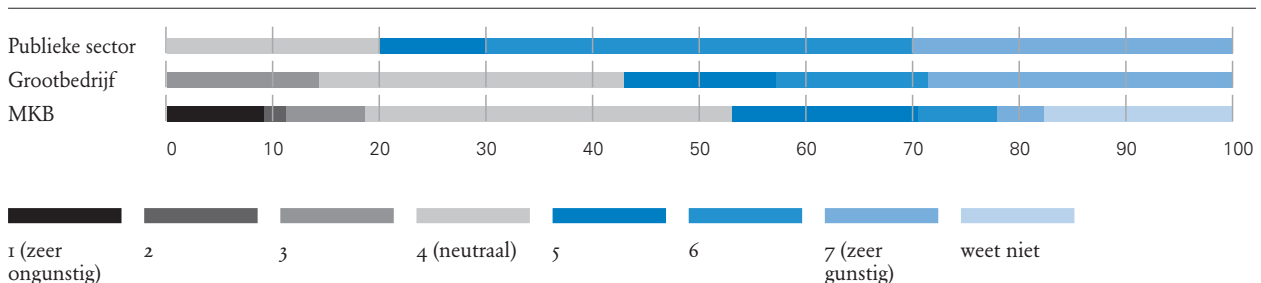
De invoering van de dollar op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba

Per 1 januari 2011 wordt de Amerikaanse dollar de geldeenheid op de Nederlands-Antilliaanse eilanden Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (BES-eilanden). De Nederlandse Antillen verdwijnen op 10 oktober 2010 als staatkundige eenheid. De eilanden worden dan onderdeel van het Nederlandse staatsbestel. Het Ministerie van Financiën heeft aan de Nederlandsche Bank (DNB) gevraagd de voorbereidingen voor de invoering van de dollar op zich te nemen. De Nederlands-Antilliaanse guldens moeten worden omgewisseld in Amerikaanse dollars en ook de aangehouden tegoeden bij de kredietinstellingen op de eilanden moeten worden omgezet.

De keuze voor de Amerikaanse dollar, genomen in overleg tussen de Nederlandse overheid en de eilandsbesturen, is logischer dan het wellicht op voorhand lijkt. De Antilliaanse gulden heeft al lange tijd een vaste pariteit met de Amerikaanse dollar, die sinds 1971 niet meer is veranderd. Door de vaste pariteit en de geografische ligging heeft de internationale handel van de eilanden

Grafiek 3 Verwachte gevolgen SEPA voor eigen organisatie

In procenten

zich voor een groot deel op dollareconomieën gericht.

De invoering van de dollar op de BES-eilanden vertoont overeenkomsten met de invoering van de euro in Nederland. Zo zijn de huidige en de nieuwe valuta gedurende een maand naast elkaar wettig betaalmiddel. Het beleid is erop gericht de gulden sneller uit het contante betalingsverkeer te laten verdwijnen. Dit wordt bereikt door vanaf 1 januari via geldautomaten en aan balies van banken uitsluitend dollars te verstrekken en bij toonbanken de dollar als wisselgeld te laten teruggeven. Belangrijke verschillen tussen beide omwisseloperaties zijn dat de voorbereidingstijd aanzienlijk korter is en dat zowel de chartale als de girale omwisseling gelijktijdig van start gaan.

Na de omwisseling behoudt DNB een rol op de BES-eilanden, namelijk de taak om de goede werking van het betalingsverkeer op de BES te bevorderen. Dit omvat mede de geldsomloop van de dollarbiljetten en -munten.

Oversight

Pas op de plaats voor interoperabiliteit tussen clearinghuizen

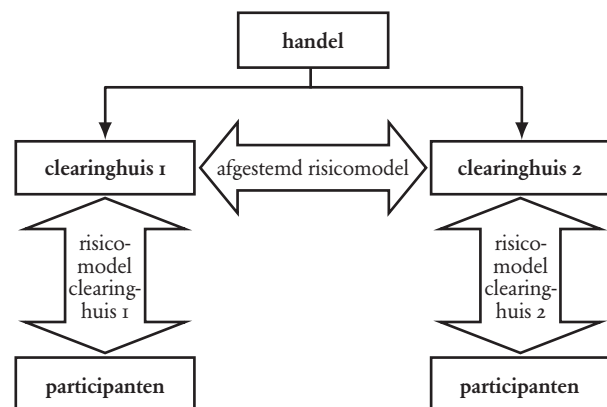
Samen met de AFM en andere betrokken toezichthouders heeft DNB, naar aanleiding van ontwikkelingen in de markt, bezwaren gemaakt tegen de wijze waarop clearinghuizen interoperabiliteit wilden vormgeven. Een clearinghuis zorgt voor de centrale afwikkeling van een effectentransactie en is daarmee een belangrijke component van een veilige en efficiënte financiële markt. Het gaat dan om een transactie in aandelen, obligaties of derivaten die op een handelsplatform, zoals een beurs, tot stand is gekomen. Meestal wordt één handelsplatform gecleard door één bepaald clearinghuis. Indien clearinghuizen onderling links aangaan is het mogelijk dat een markt door meerdere clearinghuizen wordt gecleard (zie figuur 1). Het aangaan van links wordt ook wel interoperabiliteit genoemd. Interoperabele clearinghuizen moeten hun operationele organisatie hierop aanpassen en hun managementmodel voor financieel risico robuust en veilig inrichten. Interoperabiliteit kan concurrentie tussen clearinghuizen bevorderen en daarmee de kosten voor marktparticipanten drukken.

EMCF is een Nederlands clearinghuis dat interoperabel wil worden met het Zwitserse clearinghuis SIX X-Clear en met het Britse clearinghuis LCH.Clearnet Ltd. Ook het Britse clearinghuis EuroCCP wil links aangaan met bovengenoemde clearinghuizen. In de zomer van 2009 hebben deze clearinghuizen hun plannen gepresenteerd aan de relevante Nederlandse, Britse en/of

Zwitserse toezichthouders. Na een grondige analyse zijn DNB en de AFM tot de conclusie gekomen dat het eind 2009 ingediende voorstel voor de inrichting van de links niet voldoet aan de relevante, internationale standaarden en bovendien leidt tot risico's die onvoldoende beheersbaar zijn in het financiële systeem. De bezwaren richten zich vooral op de wijze waarop het kredietrisico tussen de CCP's wordt afgedekt. DNB en de AFM hebben EMCF gevraagd om zijn voorstellen voor interoperabiliteit met LCH.Clearnet Ltd. en SIX X-Clear te herzien. Ook de Britse en Zwitserse toezichthouders bleken gevoelig voor de argumenten van DNB en de AFM. De inrichting van de bestaande link tussen LCH.Clearnet Ltd. en SIX X-Clear wordt daarom herzien.

DNB en de AFM hebben samen met de Britse Financial Services Authority (FSA), de Zwitserse Nationale Bank (SNB) en de Zwitserse effectentoezichthouder Finma, begin dit jaar een verklaring afgegeven over interoperabiliteit. De gezamenlijke verklaring had tot doel duidelijkheid te scheppen richting clearinghuizen, handelsplatforms en andere marktpartijen over de positie van de toezichthouders ten opzichte van interoperabiliteit. In de verklaring erkennen de toezichthouders de potentiële voordelen van interoperabiliteit tussen clearinghuizen. Maar interoperabiliteit introduceert ook nieuwe risico's in het financiële systeem, zoals kredietrisico's, juridische risico's, operationele risico's en settlement risico's. Deze risico's dienen te worden onderkend en gemitigeerd. Het kredietrisico tussen clearinghuizen moet worden gemitigeerd door extra onderpand te vragen aan marktparticipanten. Hogere risico's betekenen dus hogere kosten voor marktpar-

Figuur 1 Onderlinge links tussen clearinghuizen

tijen. De verwachting is dat de voordelen van interoperabiliteit voor marktpartijen uiteindelijk hoger zijn dan deze additionele kosten voor onderpand. EMCF, EuroCCP, LCH.Clearnet Ltd. en SIX X-Clear werken nu samen aan een nieuw interoperabiliteitsmodel.